

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, Докторска програма Теория на възпитанието и дидактиката (Образователен мениджмънт) Автор на дисертационния труд: Найдено Стоянов Косев

Тема на дисертационния труд: **„Модел за управление на образователните услуги на общинско ниво в предучилищното образование”**

научен ръководител: проф. д-р Наталия Витанова

Рецензент: професор доктор Галин Борисов Цоков

1. Общо описание на представените материали

Със заповед на Ректора на Шуменския университет „Еп. Преславски“ РД-16-097 от 26.05.2017 съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„ Модел за управление на образователните услуги на общинско ниво в предучилищното образование ”** за придобиване на образователната и научна степен **„доктор”** в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление: професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Теория на възпитанието и дидактиката (Образователен мениджмънт). Автор на дисертационния труд е Найдено Стоянов Косев – докторант към катедра **„Педагогика и управление на образованието”** на Педагогически факултет при Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

Представеният от докторанта комплект материали на хартиен носител е в съответствие със ЗРАС и процедурните правила за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на ШУ, като включва всички необходими документи.

Дисертационният труд е разработен на 227 машинописни страници. Авторът е използвал 196, от които 178 на български език, 11 на английски език и 7 интернет източника. В структурно отношение работата се състои от увод, три глави, изводи, препоръки, заключение, списък с използвана литература и приложения. Приложени са 5 броя публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът Найдено Стоянов Косев е роден през 1960 година. Завършва висше образование специалност учител по български език и литература и руски език, Висш

педагогически институт Шумен през 1986 г. През 2009г. придобива първа ПКС в областта на педагогиката, ДИИУ на СУ „Св. Климент Охридски“. В периода 1990-1996 г. г-н Косев заема длъжността учител по български език и литература в СОУ „Сава Доброподни“, Шумен. След 1996 г. професионален път на кандидата продължава в сферата на образователната администрация в община Шумен. Последователно г-н Косев заема длъжностите – главен специалист в организацията на средното образование, началник отдел „Просвета“, директор на дирекция „Просвета, култура и младежки дейности“. От 2015 г. г-н Косев е заместник-кмет на община Шумен по образование и култура. Той е участвал в над 10 общински, национални и международки образователни проекта, като ръководител, експерт в областта на училищното образование, консултант и обучител.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Избраната от докторанта тема е актуална не само за педагогическата теория, но и за педагогическата практика. Това е така, защото проблемите, разработени в дисертацията, третира един особено актуален и важен за образователния мениджмънт и образователната практика въпрос – ефективността в управлението на предучилищното образование. Още повече, че изследването на г-н Косев е насочено към проучване и създаването на иновативен модел за мениджмънт на образователните услуги в областта на предучилищното образование на общинско ниво, проблем, който е слабо изследван в българската педагогическа литература. В този смисъл разработената от докторант тема е актуална и има своята висока научна стойност и в теоретичен и в научно-приложен план.

4. Познаване на проблема

Докторантът познава много добре състоянието на изследвания проблем в науката, оценява критично и творчески литературния материал и прави комплексен анализ на теоретичните постановки.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване като цяло позволява да се постигне поставената цел и да се получи адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В структурно отношение дисертационният труд се състои от увод, три глави и заключение. В **УВОДА** авторът споделя мотивите, насочили го към избора на разработената тема, очертава аргументирано теоретическа и практическа значимост на труда. Тук са представени основните понятия, използвани в дисертацията, формулирани са обекта,

предмета, целта, основните изследователски въпроси на изследването, хипотезата, които са адекватни на изследвания проблем.

В първа глава **ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В КОНТЕКСТА НА СЪВРЕМЕННАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПАРАДИГМА** започва с исторически преглед на теорията и практиката в предучилищното образование. Разглежда се историческото развитие на образованието и в частност образованието в ранна детска възраст. Изследват се идеите на древните философи като Платон, Аристотел, Квинтилиан и др., свързани с ранното детство и възпитанието на децата. Анализирани са и педагогическата теория на Я. А. Коменски и схващанията на Ж.Ж. Русо за любовта, свободата и опитът да бъдат цел и опора във възпитанието на детето. Отново тук се прави теоретичен обзор за възпитанието и обучението на детето в педагогическите възгледи на Фрьобел. Акцентира се върху това, че той не само разработва теория за работата в детската градина, но и методика за подготовка на възпитателки за децата. Проследяват се прогресивните идеи на Мария Монтесори за предучилищната подготовка на децата. Във втора точка на главата се проследява предучилищното образование в съвременните образователни системи. Изследвана е съвременната управленска и педагогическа практика по отношение на предучилищното образование в държави, водещи икономически сили като САЩ, Русия, Япония, държави от Европейския съюз. Макар, че анализът е ограничен в рамките на значимите за дисертационния труд въпроси с обхват върху целите, структурата, управлението и финансирането на тези системи, той е един от постиженията на автора в тази част. Отново в първа глава се разглежда организацията и управлението на предучилищното образование в България. Тук се анализира както историческото развитие на българското предучилищно образование, така и съвременната подготовка на децата за училище в България. В точка трета на главата, се изясняват същността и основните характеристики на образователните услуги. Отново тук се разглеждат се различни гледни точки и водещи теории в науката за управление. Анализирани са теоретични постановки, свързани с характеристиките на управление, подходите на управленския процес, принципите на управление, управленските функции, организационно-управленските структури. Изведени са и същността и основните характеристики на образователните политики.

Във втора глава **ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ УСЛУГИ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ** е представена и концепцията на модела предложен от авторът, по отношение постановката и методиката на проведеното изследване. Последователно е изяснен и използвания инструментариум, като са описани изследователските методите: експертна оценка, анкетиране, статистически методи за анализ на данните. Представената експертната карта е съставена от 11 айтеми. Привлечени са 15

експерти от страната, които чрез експертната карта определят своя рейтинг за значимостта и подредбата по важност на основни и допълващи детерминанти, които влияят върху процесите на управление на предучилищното образование. Анкетните карти са две, всяка от тях се състои от по 25 въпроса. Въпросите са групирани в области, които покриват 11 значими и отбелязани в експертната карта фактори (детерминанти). Изключително сполучливо е конструирана и извадката на изследването – като изследвани групи лица са определени от обособените шест статистически зони. В тази глава е представена и организацията на изследователска работа, реализирана в четири основни етапа. Първият от тях е теоретичното проучване и систематизиране на концепции за организацията и управлението на предучилищното образование в различни общински администрации. Втори етап – уточняване сферата на основната проблематика, която е свързана с управлението на образователните услуги в предучилищното образование и изследователската методика. Трети етап е свързан с обобщаването на резултатите от теоретично-изследователската и експерименталната част от работата. Четвърти етап - завършване на дисертационния труд и подготовка за представяне пред специалистите и научната общност в областта на педагогическата теория и управление на образованието. Безспорен плюс на дисертацията е представената в тази точка разработена матрица с показатели (детерминанти), организирани в 11 ядра, отчитащи характеристиките на избраните политики за управление. Формулирането на тези ядра е съобразено с характеристиките на функционално-технологичния подход, съгласно класификацията на П. Филева и Хр. Туджаров (2009). Анализът на резултатите от изследването, направен в следващите две точки, е силна страна на дисертацията. Авторът демонстрира умения за количествен и качествен анализ, за разкриване и интерпретиране на причинно-следствени връзки. Анализирани са последователно двата основни елемента на експерименталното изследване – данните от експертната оценка на детерминантите и резултатите от анкетната карта. Текстът се съпътства и с богато онагледяване с таблици, схеми и диаграми, което е също безспорен плюс на дисертацията.

Трета глава е озаглавена **ПРОЕКТ НА ПРАКТИКО-ПРИЛОЖЕН МОДЕЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ УСЛУГИ НА ОБЩИНСКО НИВО В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ**. Тук авторът предлага иновативен модел за управление на предучилищните образователни услуги на общинско ниво. Структурираната матрица на модела, дава възможност на образователните експерти и образователните власти да я използват, като се ориентират в заобикалящата действителност и прилагат различни комбинации на управленски решения в зависимост от конкретните условия, в които се

реализират предучилищните образователни услуги. Самата структура на модела включва следните основни елементи

- Система от принципи на управление на предучилищните образователни услуги;
- Система от цели на управление на предучилищните образователни услуги;
- Система от политики за управление на предучилищните образователни услуги;
- Фази на действие за реализиране на политиките.

Дисертационният труд завършва със **ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ**. Тук на базата на извършения анализ на резултатите от емпиричното изследване, авторът прави подробни изводи относно ефективността на предложения иновативен модел за управление на образователните услуги на общинско ниво в предучилищното образование.

Като цяло дисертацията печели със своите положителни черти, които могат да бъдат обобщени в няколко основни момента:

- Значимост и актуалност на разработения проблем;
- Задълбоченият анализ по отношение на теорията и практиката в предучилищното образование;
- Разкриване на основните тенденции в развитието на съвременното предучилищно образование в световен план;
- Осъществено на много добро ниво емпирично изследване;
- Разработеният иновативен модел за управление на образователните услуги на общинско ниво в предучилищното образование;
- На основата на много добрия количествен и качествен анализ на резултатите от изследването, авторът формулира значими обобщения и препоръки, свързани с изследваната проблематика.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научните приноси на дисертационното изследване могат да се сведат до следното:

- **Теоретико-научни приноси**
 - Анализирани се критично по-важни аспекти на процесите на предучилищното образование в съвременното общество като важен компонент на общото образование в глобализиращия се свят.
 - Изведена е авторска дефиниция за понятието образователна услуга на общинско ниво в предучилищното образование, определена като „специфична дейност в системата на образование, организирана от обществото чрез самоуправляващите се общности и техните институции, и механизми на взаимодействие между тях, с цел създаване на външни и вътрешни условия за развитие на индивида, съзряване, саморазвитие и социализация“. Тази

дефиниция разкрива нова гледна точка откъм участието на общините в процеса на развитие на предучилищното образование в България.

- **Научно-приложни приноси**

- Разработен и представен е иновативен модел за управление на образователните услуги на ниво община, който предлага конкретни стъпки за определяне на водещите политики в управлението на предучилищното образование и управленската технология за реализирането им.

- Обоснованият модел за управление на предучилищните образователни услуги систематизира основните фактори, които определят развитието на процесите в предучилищното образование и предлага алгоритъм за ефективна практическа дейност на общинските образователни власти в различни типове общини.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е приложил 5 броя публикации по темата на дисертацията - статии в научни списания и сборници. Броя, характерът и качеството на публикациите напълно съответстват на изискванията на ШУ за публична защита на дисертационния труд и в голяма степен отразяват същността и постигнатите резултати в дисертационното изследване.

9. Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата, отразява точно структурата и основните резултати, постигнати в дисертацията.

10. Критични забележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят някои бележки и препоръки:

- Наблюдава се повторение в текста на дисертацията – и в увода и в началото на втора глава се представени предмета, целта, хипотезата на изследването;
- В първа глава липсва отделна част, свързана с теоретичен анализ на управление на образованието на общинско ниво.
- Въпрос: *Кои фактори затрудняват прилагането на предложението от Вас модел за управление на образователните услуги на общинско ниво?*

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за

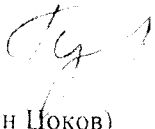
прилагане на ЗРАСРБ и съответния правилник на Шуменския университет „Еп. Константин Преславски“.

Дисертационният труд показва, че докторантът Найден Косев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'* на Найден Стоянов Косев в област на висше образование: 1. Педагогически науки: професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма Теория на възпитанието и дидактиката (Образователен мениджмънт) .

22.06 2017 г.

Рецензент:

(проф. д-р Галин Цоков)